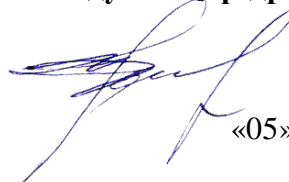

**Центральноукраїнський державний
педагогічний університет імені Володимира Винниченка**

Кафедра *філософії, політології та психології*

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Завідувач кафедри

Харченко Ю.В.

«05» серпня 2022 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ФІЛОСОФІЯ»

для студентів першого бакалаврського рівня вищої освіти

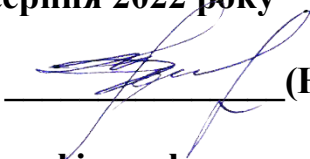
спеціальність: Всі спеціальності першого бакалаврського рівня вищої освіти

форма навчання: Денна та заочна

2022-2023 навчальний рік

Робоча програма розглянута на засіданні кафедри філософії, політології та психології.

Протокол 1 від 05 серпня 2022 року

Завідувач кафедри **(Ю.В. Харченко)**

Розробники: доктор філософських наук, професор Харченко Ю. В., кандидат філософських наук, доцент Русул О. В.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
<i>Кількість кредитів – 3</i>	<i>Спеціальність:</i> для студентів денної та заочної форми навчання першого бакалаврського рівня вищої освіти всіх спеціальностей	Нормативна	
<i>Контактні години – 50</i>		Рік підготовки	
<i>Консультації – 4</i>		2-й	2-й
<i>Загальна кількість годин – 90</i>		Семестр	
		3-й	3-й
<i>Тижневих годин для денної форми навчання:</i> аудиторних – 2 години на тиждень	<i>Рівень вищої освіти:</i> перший бакалаврський	22 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		18 год.	4 год.
		Самостійна робота	
		50 год.	80 год.
		Вид контролю: Екзамен	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Філософія» є: світоглядно-методологічна підготовка студентської молоді, що сьогодні є неможливою без філософії як теоретичної основи духовної культури.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Філософія» є:

- освоєння історико-філософських, соціально-філософських знань та сучасних глобальних проблем людства;
- формування та розвиток високоморальних ціннісних орієнтирів молоді людини в сучасному життєвому просторі.

В результаті вивчення навчальної дисципліни у студенти повинні **розуміти як:**

- ✓ обґрунтовувати з позицій філософії досягнення гуманітарних наук, інших форм людської духовності;
- ✓ застосовувати критичне мислення як оціночне ставлення до ідей, гіпотез, тощо;
- ✓ самостійно, креативно, творчо мислити;
- ✓ здійснювати філософський аналіз таких проблем, як філософське розуміння світу, суспільства, людини;
- ✓ оволодіння багатоаспектною проблематикою аналізу суспільства і природи; усвідомлення соціуму як складного, багатоманітного і суперечливого явища; засвоєння соціальної взаємодії та її синтез через такі практики соціального буття як: матеріальна, духовна, культурно-побутова;
- ✓ визначати самосвідомість як вагомий складову постійного самовдосконалення індивіда протягом життя;
- ✓ використовувати абстрактне мислення як чуттєве відображення процесів пізнання;

- ✓ встановлювати кореляцію важливих питань етики, релігієзнавства, логіки, філософії науки, сучасної духовної культури людства.

Знати:

основні етапи розвитку світової та вітчизняної філософії, провідну проблематику цих етапів та особливості побудови світоглядних знань;
 видатних представників світової та вітчизняної філософії, їх вихідні ідеї;
 провідні проблеми сучасної філософії та орієнтуватися в їх змісті;
 значення основних філософських термінів;
 особливості релігійного світосприйняття;
 суттєві особливості та функції етичних цінностей;
 форми та рівні практичної діяльності;
 особливості універсальних законів діалектики;
 рушійні сили суспільного розвитку;
 тенденції розвитку соціально-етнічних спільностей та процеси культурної глобалізації;
 основи науково-технічної революції;
 сутність політики як соціального явища;
 тенденції розвитку економічної глобалізації;
 специфіку розвитку інформаційного суспільства.

Уміти:

зіставляти та аналізувати переваги і недоліки певних філософських позицій;
 порівнювати частково-наукові та філософські знання певних проблем;
 опрацьовувати філософські тексти;
 аналізувати проблеми сучасного життя із використанням філософських понять, категорій і термінів;
 використовувати закони діалектики при взаємодії з економічними, політичними та культурними складовими соціального буття;
 пояснювати мультикультурні практики їх оптимальність і ціннісне значення в розвитку процесів культурної глобалізації;
 дотримуватись принципу толерантності в міжкультурній комунікації;
 вести діалоги на паритетних засадах співробітництва та колегіальної і гендерної рівності;
 визначати особливості різних форм і типів світогляду в духовній культурі людства.

В результаті вивчення навчальної дисципліни у студенти повинні **сформуватися наступні компетентності:**

Інтегральна компетентність. Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов (**ІК**).

Загальні компетентності:

здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (**ЗК-1**);
 здатність бути критичним і самокритичним (**ЗК-8**);
 здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів) (**ЗК-10**);
 здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми (**ЗК-12**);

Фахові компетентності:

здатність застосовувати знання з основ теорії та філософії права, знання і розуміння структури правничої професії та її ролі у суспільстві (**ФК-1**);

Програмні результати навчання:

визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин (**ПРН-1**);
 проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел (**ПРН-3**);

формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми (ПРН-4);
давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю (ПРН-5);
оцінювати недоліки і переваги аргументів, аналізуючи відому проблему (ПРН-6)
належно використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності (ПРН-14);
застосовувати набуті знання у різних правових ситуаціях, виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки (ПРН-21).

3. Тематичний план навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1

Розділ 1. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК ФІЛОСОФІЇ

Тема 1. Предмет філософії.

Тема 2. Формування філософських традицій.

Тема 3. Філософія Античності.

Тема 4. Філософська думка Середньовіччя та Відродження.

Тема 5. Філософія Нового Часу та Просвітництва.

Тема 6. Німецька класична філософія.

Тема 7. Сучасна західна філософія.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2

Розділ 2. СОЦІАЛЬНА ФІЛОСОФІЯ. ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ

Тема 8. Філософія свідомості.

Тема 9. Соціальна філософія та філософія історії.

Тема 10. Філософська антропологія.

Розділ 3. ФІЛОСОФІЯ НАУКИ

Тема 11. Єдність світу та багатоманітність реальності.

Тема 12. Матерія і дух. Природа.

Тема 13. Універсальні зв'язки буття. Діалектичне світорозуміння.

Тема 14. Основні проблеми гносеології.

Тема 15. Філософія науки.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин							
	денна форма				заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с. р.		л	п	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Частина 1.								
<i>Тема 1. Предмет філософії</i>		2	1	5		1	0	5

<i>Тема 2. Формування філософських традицій.</i>		2	1	5		0,5	0	5
<i>Тема 3. Філософія Античності.</i>		2	2	5		0,5	0	5
<i>Тема 4. Філософська думка Середньовіччя та Відродження.</i>		2	2	5		0,5	0	5
<i>Тема 5. Філософія Нового Часу та Просвітництва.</i>		2	1	5		0,5	0	5
<i>Тема 6. Німецька класична філософія.</i>		2	1	5		0,5	0	5
<i>Тема 7. Сучасна західна філософія.</i>		2	1	5		0,5	0	5
Частина 2.								
<i>Тема 8. Єдність світу та багатоманітність реальності.</i>		1	1	5		0,5	1	5
<i>Тема 9. Матерія і дух. Природа.</i>		1	1	5		0,5	1	5
<i>Тема 10. Універсальні зв'язки буття. Діалектичне світорозуміння.</i>		1	1	5		0,5	1	5
Частина 3.								
<i>Тема 11. Основні проблеми гносеології.</i>		1	2	0		0,5	1	5
<i>Тема 12. Філософія свідомості.</i>		2	2	0		0	0	5
Частина 4								
<i>Тема 13. Соціальна філософія та філософія історії.</i>		1	1	0		0	0	5
<i>Тема 14. Філософська антропологія.</i>		2	1	0		0	0	5
Частина 5.								
<i>Тема 15. Філософія науки.</i>		1	1	0		0	0	10
Усього годин:	90	22	18	50	90	6	4	80

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Частина 1.		
1.	Предмет філософії.	1
2.	Формування філософських традицій: Схід і Захід – два типи філософування. Становлення античної філософії.	1
3.	Філософія Античності.	1
4.	Філософська думка Середньовіччя та Відродження.	1

5.	<i>Філософія Нового часу та Просвітництва.</i>	1
6.	<i>Німецька класична філософія.</i>	2
7.	<i>Сучасна західна філософія.</i>	1
Частина 2.		
8.	<i>Єдність світу та багатоманітність реальності.</i>	1
9.	<i>Матерія і дух. Природа.</i>	2
10.	<i>Універсальні зв'язки буття. Діалектичне світорозуміння.</i>	1
Частина 3.		
11.	<i>Основні проблеми гносеології.</i>	1
12.	<i>Філософія свідомості.</i>	2
13.	<i>Соціальна філософія та філософія історії.</i>	1
14.	<i>Філософська антропологія.</i>	1
15.	<i>Філософія науки.</i>	1
РАЗОМ:		18 год.

6. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
Частина 1.		
1.	<i>Особливості, провідні ідеї та представники української філософії.</i>	20
Частина 2.		
2.	<i>Соціальна філософія та філософія історії.</i>	10
3.	<i>Філософська антропологія.</i>	10
Частина 3.		
4.	<i>Глобальні кризи та проблеми сучасної цивілізації. Доля людства.</i>	10
РАЗОМ:		50 год.

7. **Індивідуальні завдання:** Не передбачено.

8. Методи навчання

Основні форми освітнього процесу при вивченні дисципліни «Філософія»:

- навчальні заняття;
- самостійна робота студентів;
- робота в науковій бібліотеці ЦДПУ імені В. Винниченка та мережі Інтернет;
- контрольні заходи.

Види навчальної роботи студентів:

- лекція з використанням структурно-логічних схем;
- семінарське заняття;
- консультація;
- екзамен.

У процесі вивчення дисципліни «Філософія» застосовуються наступні методи навчання:

За типом пізнавальної діяльності:

- пояснювально-ілюстративний;
- репродуктивний;
- проблемного викладу;
- дослідницький;
- відповідно до логіки пізнання:
- аналітичний;
- індуктивний;
- дедуктивний;

За основними етапами процесу:

- формування знань;
- формування умінь і навичок;
- застосування знань;
- узагальнення;
- закріплення;
- перевірка;

За системним підходом:

- стимулювання та мотивація;
- контроль та самоконтроль.

За джерелами знань:

- словесні – розповідь, пояснення, лекція;
- наочні – демонстрація, ілюстрація.

За рівнем самостійної розумової діяльності:

- проблемний;
- частково-пошуковий;
- дослідницький;
- метод проблемного викладання.

9. Методи контролю

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-трансфертною накопичувальною системою здійснюється шляхом поточного, підсумкового (семестрового) контролю за 100-бальною шкалою оцінювання, за шкалою ECTS та національною шкалою оцінювання.

9.1. ПОТОЧНИЙ КОНТРОЛЬ

Поточний контроль – це оцінювання навчальних досягнень студента (рівень теоретичних знань та практичні навички з тем, включених до змістових модулів) під час проведення аудиторних занять, організації самостійної роботи, на консультаціях (під час відпрацювання пропущених занять чи за бажання підвищити попереднє оцінювання) та активності студента на занятті.

Поточний контроль реалізується у формі опитування, виступів на семінарських заняттях, експрес-контролю, контролю засвоєння навчального матеріалу, запланованого на самостійне опрацювання студентом тощо.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання;
- усна доповідь;
- доповнення, запитання до того, хто відповідає, рецензія на виступ;
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- аналіз джерельної та монографічної літератури;
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи, реферати тощо);
- самостійне опрацювання тем;
- підготовка тез, конспектів навчальних або наукових текстів;
- систематичність роботи на семінарських заняттях, активність під час обговорення питань.

Критеріями оцінки є:

усні відповіді:

- повнота розкриття питання;
- логіка викладання, культура мови;
- емоційність та переконаність;
- використання основної та додаткової літератури;
- аналітичні міркування, уміння робити порівняння, висновки;

виконання письмових завдань:

- повнота розкриття питання;
- цілісність, системність, логічність, уміння формулювати висновки;
- акуратність оформлення письмової роботи.

Максимальний бал за виступ з питань певної теми модуля на ***семінарському занятті*** – бали:

- **4 б.** ставиться, коли студент повністю засвоїв теоретичний матеріал, логічно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, бачить міжпредметні зв'язки, наводить аргументи, робить покликання на потрібну літературу. Обов'язковим є ознайомлення з додатковою літературою, її опрацювання і використання під час розкриття питання. Студент робить висновки, висловлює гіпотези, дискутує.
- **3 б.** ставиться, коли студент засвоїв теоретичний матеріал, вільно викладає його, наводить приклади, однак є незначні проблеми з усвідомленням системних зв'язків, коментарем теоретичного матеріалу. Не завжди дотримується логіки викладу, припускається незначних помилок чи неточностей.
- **2 б.** ставиться студентові, який засвоїв матеріал на рівні переказування, відтворює вивчене не завжди логічно, припускається помилок.

- **1 б.** одержує студент, який невпевнено переказує матеріал, не завжди вправно ілюструючи його. Під час відповіді потребує допомоги, допускається помилок.

До 8-ти балів студент може отримати за виконані завдання **самостійної роботи** з певної теми модуля, з урахуванням якості, повноти виконання завдання.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

За рішенням кафедри студентам, які брали участь у науково-дослідній роботі – роботі конференцій, студентських наукових гуртків та проблемних груп, підготовці публікацій, були учасниками олімпіад, конкурсів тощо можуть нараховуватися додаткові бали: **до 8 балів**.

Студент, який не з'являвся на заняття (з поважних причин, підтверджених документально), а отже, не мав **поточних оцінок**, має право повторно пройти поточний контроль під час консультацій. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

Дві контрольні роботи у формі чотирирівневих завдань передбачено за результатами вивчення тем модуля 1 і модуля 2.

Тривалість виконання контрольних завдань не повинна перевищувати двох академічних годин.

До контрольних робіт допускаються всі студенти незалежно від результатів поточного контролю.

Для проведення контрольних робіт розроблено контрольні завдання двох варіантів, які є рівнозначні за трудомісткістю.

За виконання контрольної роботи студент отримує до 8-ми балів.

У процесі виконання контрольних завдань студент може користуватися лише тими допоміжними матеріалами, які визначені викладачем. Студентові забороняється в будь-якій формі обмінюватися інформацією з іншими студентами та користуватися матеріалами, крім дозволених. За умови порушення студентом установлених правил виконання контрольних завдань викладач позбавляє можливості продовжувати виконання контрольних завдань, не перевіряє роботу, робить на ній відповідний запис і оцінює нулем балів. Результати контрольного заходу студента, який не з'явився на нього, також оцінюються нулем балів незалежно від причини.

Результати контрольних робіт доводяться до відома студентів не пізніше ніж через два робочі дні після їх виконання.

Перескладання контрольних робіт допускається в терміни, визначені викладачем, під час поточних консультацій.

9.2. ПІДСУМКОВИЙ (СЕМЕСТРОВИЙ) КОНТРОЛЬ

З дисципліни «Філософія» передбачена така форма семестрового контролю, як **екзамен**, який проводиться наприкінці семестру.

Підсумкова кількість балів з дисципліни (максимум 60 балів) визначається як сума балів поточного контролю. **Екзамен** виставляється за результатами – 40 балів

максимум.

Усім студентам, які повністю виконали навчальний план і позитивно атестовані з цієї дисципліни (набрали не менше 60 % від 100 балів) за шкалою ECTS оцінка заноситься у Відомість обліку успішності, Залікову книжку студента. Заповнена та оформлена відомість обліку успішності повертається у деканат у визначений термін особисто викладачем.

У випадку отримання менше 60 балів (FX,F) за результатами семестрового й екзаменаційного контролю, студент обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академзаборгованості.

10. Розподіл балів, які отримують студенти

Дисципліна «Філософія»

Поточне тестування та самостійна робота												Сума
T. 1	T.2	T.3	T. 4	T.5	T.6	T. 7	T.8	T. 9	мкр.	сам. роб.	конс пект	
4	4	4	4	4	4	4	4	4	8	8	8	60

T1, T2 ... T9 – теми розділів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

11. Методичне забезпечення

1. Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Філософія».
2. Тексти лекцій (конспекти).

12. Рекомендована література

Основна:

1. Андрущенко В. П., Михальченко М. І. Сучасна соціальна філософія : Курс лекцій. 2 вид., випр. й доп. – К. : Генеза, 1996.

2. Андрущенко Віктор Петрович, Волович Володимир Ілліч, Горлач Микола Іванович, Головченко Георгій Тихонович, Губерський Леонід Васильович. Філософія : Підруч. / Микола Іванович Горлач (заг.ред.). – 2.вид., перероб. та доп. - Х. : Консум, 2000.
3. Арутюнов Вячеслав Хуршудович, Демченко Микола Миколайович, Йосипенко Сергій Львович, Кабика І. С., Круш О. О. Філософія : Навч.-метод. посіб. для самот. вивч. дисципліни / Київський національний економічний ун-т. – К., 1999.
4. Бартун Микола Петрович. Філософія : Курс лекцій / Дніпропетровська академія управління, бізнесу та права. Кафедра соціально- гуманітарних дисциплін. - Д., 1999.
5. Бичко І. В., Бичко А. К., Горак Г. І., Добронравова І. С., Малахов В. А. Філософія : Курс лекцій:Навч. посібник для студ. вузів. - К. : Либідь, 1993.
6. Бойченко Іван Васильович. Філософія історії : Підручник для студ. вищ. навч. закладів. - К. : Знання, 2000.
7. Буданов, В.Г. Сложность и проблема единства знания. Вып. 1: К стратегии познания сложности. [Текст] / Рос. акад. наук, Ин-т философии ; В.Г. Буданов, В.И. Аршинов, В.Е. Лепский, Я.И. Свирский. – М. : ИФ РАН, 2018. – 105 с.
8. Васюков В.Л. Ситуации, события, факты : Формальная феноменология ситуаций / В.Л. Васюков ; Ин-т философии РАН ; НИУ «Высшая школа экономики». – М. : Наука, 2019 – 239 с
9. Васюков В.Л., Киселева М.С., Шульга Е.Н. Теоретические модели коммуникаций и исторические реконструкции /В.Л. Васюков, М.С. Киселева, Е.Н.Шульга; Ин-т философии РАН. – М.: Наука, 2019. – 199 с.
10. Герасимчук Андрій Андрійович, Тимошенко Зоя Іванівна. Філософія: Курс лекцій : Навч. посіб. / Українсько- фінський ін-т менедж. і бізнесу. - К. : Вид-во УФІМБ, 1999.
11. Горак Ганна Іванівна. Філософія : Курс лекцій. - К. : Вілбор, 1997.
12. Горський Вілен Сергійович. Історія української філософії : Курс лекцій:Навч. посібник для студ. вузів. - 3.вид. - К. : Наук. думка, 1997.
13. Губернський Леонід Васильович, Надольний Іван Федотович, Андрущенко Віктор Петрович, Розумний Володимир Павлович, Бойченко І. В. Філософія: Навч. посіб. для студ. і асп. вищ. навч. закл. / Іван Федотович Надольний (ред.). - 2.вид., перероб. і доп. - К. : Вікар, 2001.
14. Діденко Віталій Федорович. Філософія: проблеми, категорії, теорії : Навч. посібник для ліцеїстів, гімназистів, студ. вузів. - К. : Педагогіка, 1996.
15. Заїченко Георгій Антонович, Сагатовський Валерій Миколайович, Кальний Ігор Іванович, Даниленко Володимир Іванович, Гнатенко Петро Іванович Філософія : Підруч. для студ. вузів / Георгій Антонович Заїченко (ред.). - К. : Вища шк., 1995.
16. Зарубіжна філософія ХХ століття. К., 1993.
17. Икбал, Мухаммад. Реконструкция религиозной мысли в исламе / Мухаммад Икбал; пер. с англ., предисл. и коммент. М.Т. Степанянц. – М.: ООО «Садра», 2020. – 224 с.

18. Івакін Олексій Аркадійович. Філософія : Навч.-метод. посібник для учнів юрид. училища / Одеська держ. юридична академія. - О. : АстроПринт, 2000.
19. Князев Володимир Миколайович. Філософія : Короткий курс / Міжрегіональна академія управління персоналом. - 2. вид. - К., 1997.
20. Кондзьолка В. В. Філософія і її історія. - Львів, 1996.
21. Кубаєвський М. К. Філософія : Учбово- метод. посібник для студ. / Тернопільський медичний ін-т ім. І.Я.Горбачевського. - Тернопіль, 1995.
22. Кульчицький О. Основи філософії і філософічних наук. - Мюнхен; Львів, 1995.
23. Куцоконь Микола Павлович. Вступ до філософії : Курс лекцій: Навч. посібник для студентів спец. "Філософія" / Бердянський педагогічний ін-т. - К. : ІСДОУ, 1994.
24. Лукашев А.А. Мир смысла в немногих словах. Философия Махмуда Шабистари в контексте эпохи. – М.: Садра, 2019. – 500 с.
25. Лепский В.Е. Методологический и философский анализ развития проблематики управления. М.: Когито-Центр, 2019. – 340 с.
26. Методология истории: Н.И. Кареев, А.С. Лапло-Данилевский, Д.М. Петрушевский, В.М. Хвостов / Под ред. Т.Г. Щедриной, Б.И. Пружинина. – М.: Политическая энциклопедия, 2019. – 456 с.. (Философия России первой половины XX века).
27. Надольний Іван Федотович, Андрущенко Віктор Петрович, Бойченко Іван Васильович, Розумний Володимир Павлович, Буслинський В. А. Філософія: Навч. посіб. для студ. і аспірантів гуманіт. спец. вищих навч. закладів - К. : Вікар, 1999
28. Неретина С.С., Никольский С.А., Порус В.Н. Философская антропология Андрея Платонова. М.: ИФ РАН, 2019.
29. Петрушенко Віктор Леонтійович. Філософія : Навч. посіб. для студ. вищ. закл. освіти I-IV рівнів акредитації / В.М. Піча (наук.ред., унаочнення). - К. : Каравела, 2001.
30. Подольська Єлизавета Ананіївна, Парафійник Надія Іванівна. Філософія: Підручник для студ. фармацевт. вузів і фак. - Х. : Основа, 1997.
31. Причепій Євген Миколайович, Черній Анатолій Михайлович, Гвоздецький Віктор Демидович, Чекаль Леонід Андрійович. Філософія : Навч. посібник для студ. і аспірантів вищ. навч. закладів. - К. : Аграрна наука, 2000
32. Рассел Б. История западной философии. - К., 1995.
33. Смирнов А.В., Солондаев В.К. Процессуальная логика. – М.: Садра, 2019. – 160 с.
34. Смирнов А. В. Всечеловеческое vs. общечеловеческое. М.: ООО «Садра», Издательский Дом ЯСК, 2019. – 216 с.
35. Степанов Віктор Я. Філософія для студентів та аспірантів медичного фаху : Навч. посіб. / Вінницький держ. медичний ун-т ім. М.І.Пирогова. - 3. вид., виправ. і доп. - Вінниця : Тезис, 2001
36. Струк Й. Філософія: Курс лекцій. К., 1995.
37. Степанянц М.Т. Межкультурная философия: истоки, методология, проблематика, перспективы / М.Т. Степанянц ; Ин-т философии РАН. – М.: Наука – Вост. лит., 2020. – 183 с.

38. Татаркевич Владислав. Історія філософії / Андрій Шкраб'юк (пер.з пол.). - Львів : Свічадо, 1997. - Т. 1 : Антична і середньовічна філософія.
39. Татаркевич Владислав. Історія філософії / Олег Гірний (пер.), Януш Саноцький (пер.). - Л. : Свічадо, 1997. -Т. 2 : Філософія Нового Часу до 1830 року.
40. Теслюк Степан Сергійович. Філософія. (Відповіді на питання студентів) / Луцький держ. технічний ун-т. - Луцьк : Надстир'я, 2001.
41. Трубенко Анатолій Іванович. Історико- філософський вступ до курсу "Філософія" : Матеріали до лекцій / Київський ун-т ім. Тараса Шевченка. - К. : Редакційно- видавничий центр «Київський ун-т», 1998
42. Тягло Олександр Володимирович, Кривуля Олександр Михайлович, Воропай Тетяна Степанівна. Філософія : Навч. посібник для юрид. вузів і ф-тів:У 2 кн. / Університет внутрішніх справ. - Х., 1999.
43. Философия во множественном числе / Сост. и отв. ред. А.В. Смирнов, Ю. В.Синеокая. – М.: Академический проект, 2020. – 529 с.
44. Філософія науки : Конспект лекцій для аспірантів, пошукачів та магістрів / Національний технічний ун-т України "Київський політехнічний ін-т" / Вадим Миколайович Пронський (уклад.), Сергій Миколайович Комунаров (уклад.). - К., 1997.
45. Філософія. Світ людини : Курс лекцій / Інститут філософії НАН України; Антропологічне відділення Українського філософського фонду. - К. : Стилос, 1999
46. Філософія : Конспект лекцій / Київський держ. торговельно- економічний ун-т / Олексій Якович Баскаков (уклад.). - К., 1997. Ч. 1., Ч. 2
47. Философия творчества. Ежегодник / РАН. ИФ. Сектор философских проблем творчества. Ред. кол.: Смирнова Н.М. – гл. ред., Бескова И.А., со-редактор, Майданов А.С., Горелов А.А., Моркина Ю.С., Ярославцева Е.И. – М., 2019. – Выпуск 5, 2019: Смысловые измерения социокультурных пространств творчества / Ред.: Смирнова Н.М., Бескова И.А. – М.: ИИнтелЛЛ, 2019. – 264 с.
48. Философские эманации любви / Сост. и отв. ред. Ю.В. Синеокая. - М.: Издательский Дом ЯСК, 2018. – 576 с.
49. Шамилли Г.Б. Философия музыки. Теория и практика искусства maqām / Отв. ред. И. К. Кузнецов. М.: ООО «Садра»: Издательский Дом ЯСК, 2020. – 552 с.
50. Щерба С. П., Тофтул М. Г., Заглада О. А., Хобта І. П., Щедрін В. К. Філософія: Короткий виклад : Навчальний посібник для студ. вузів. - Житомир : Льонок, 2000 - 400 с.
51. Янарас Христос. Нерозривна філософія : Нариси вступу до філософії / Анатолій Чердаклі (пер.), Ніна Клименко (пер.). - К. : Основи, 2000. – 276 с.

Список основных літературних періоджерел:

1. Аристотель. Политика. Соч. В 4 т. – Т.4. – М.: Мысль, 1983. – С. 375 – 644.
2. Бэкон Ф. Новый Органон. Соч. В 2 т. – Т.2. – М.: Мысль, 1972. – 486 с.
3. Гегель Г.В.Ф. Наука логики // Энцикл. философ. наук. В 3 т. – Т. 3. – М.: Мысль, 1974. – 417 с.
4. Декарт Р. Рассуждение о методе // Избр. произв. В 2 т. – М., 1989. – 656 с.

5. Дюркгейм Э. О разделении общественного труда. Метод социологии. – М.: Наука, 1991. – 572 с.
6. Кант И. Критика чистого разума. Соч. В 6 т. – Т.3. – М.: Мысль, 1964. – 799 с.
7. Кант И. Критика практического разума. Соч. Т.4. – Ч.1. – М.: Мысль, 1964 – 544 с.
8. Камю А. Бунтующий человек. – М.: Политиздат, 1990. – 415 с.
9. Лейбниц Г.В.Monadология. Соч. В 4 т. – Т.1. – М.: Мысль, 1982. – 636 с.
10. Маркс К., Энгельс Ф. Німецька ідеологія // Твори. – М., 1955. – Т.3. – 544 с.
11. Ницше Ф. Так говорил Заратустра. / Пер. Ю.М. Антоновского. – М.: Моск. гос. ун-т, 1990. – 300 с.
12. Поппер К. Р. Открытое общество и его враги. – М.: Феникс, 1992. – 448 с.
13. Рассел Б. Человеческое познание. – К.: Ника-Центр, Вист-С, 1997. – 543 с.
14. Сартр Ж.-П. Экзистенциализм – это гуманизм // Сумерки богов. – М.: Изд-во полит. лит., 1989. – 394 с.
15. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество / Под ред. Т.И. Ойзермана, П.П. Гайденко. – М.: Политиздат, 1992. – 544 с.
16. Тейяр де Шарден П. Феномен человека. – М.: Наука, 1987. – 240 с.
17. Тойнби А. Дж. Постижение истории / Пер. с англ. – М.: Прогресс, 1995. – 736 с.
18. Фейербах Л. Сущность христианства. // Избр. философ. произв. В 2 т. – Т. 2. – М.: Изд-во полит. лит., 1955. – 942 с.
19. Фрейд З. Будущее одной иллюзии // Сумерки богов. – М.: Изд-во полит. лит., 1989. – 394 с.
20. Фрейд З. Психология бессознательного / Под ред. М.Г. Ярошевского. – М.: Просвещение, 1989. – 440 с.
21. Хайдеггер М. Разговор на проселочной дороге / Под ред. А.Л. Доброхотова. – М.: Высш. шк., 1991. – 192 с.
22. Энгельс Ф. Людвиг Фейербах и конец классической немецкой философии. – М.: Изд-во полит. лит., 1989 – 127 с.
23. Ясперс К. Смысл и назначение истории : П ер. с нем. – М.: Политиздат, 1991. – 527 с.